OCHRANA PRIEMYSELNÉHO VLASTNÍCTVA – CESTA DO BUDÚCNOSTI

Miriam Močková*

Úvod

V súčasnej dobe dochádza k výraznej ekonomickej nestabilite, ktorá zasahuje čoraz viac odvetví a štátov. Politici, finančníci, ekonómovia, filozofi, prognostici a ďalší, ktorí sa zamýšľajú nad súčasnou situáciou vo finančnej, hospodárskej ale už aj v sociálnej oblasti si uvedomujú, že dochádza k výrazným zmenám, ktoré sa nedajú vopred predvídať, prognózovať a nikto nevie povedať kde až kríza zájde, ktoré oblasti ešte zasiahne, a ako budú na zmenené podmienky reagovať obyvatelia najviac postihnutých štátov.

Dá sa však predpokladať, že nasledujúce obdobie bude obdobím nebývalého urýchľovania vedecko-technického rozvoja, ktorý bude jedným z východísk, jedným z výziev súčasnosti ako sa čo najskôr dostať z prehlbujúcej sa hospodárskej krízy. Vedecko-technický pokrok a následné nové kvalitné produkty a ich servis, ktoré prídu na trh, budú reakciou na uspokojovanie čoraz väčšej náročnosti spotrebiteľov na ponúkané produkty v čase oslabenia ich kúpyschopnosti.

Po každej hospodárskej kríze príde oživenie, preto by vrcholový manažment podnikateľského subjektu mal v súčasnosti uvažovať strategicky a po zorientovaní sa vo vývojových trendoch techniky, technológií ale aj záujmov trhu by mal stanoviť hlavné smery technického a technologického vývoja a záujmov spotrebiteľov. Aj keď je veľa inovačných námetov a záverov spojených s neistotou ich výsledného efektu na ekonomické výsledky a najmä v súčasnom období nesú aj veľké ekonomické riziko, dnešnou úlohou vrcholového manažmentu je posúdiť odvážnosť námetov a realizovateľnosť každého inovačného projektu. V budúcnosti uspeje len ten podnikateľský subjekt, ktorý príde na trh s inovovaným produktom prvý alebo medzi prvými. Aj keď si väčšie a zásadnejšie inovácie vyžadujú značné finančné prostriedky a tých je dnes nedostatok, hlavnými dôvodmi prečo by mal podnikateľský subjekt inovovať sú:

- skvalitnenie výrobného procesu z dôvodu zníženia nákladov,
- uvedenie nového žiadaného výrobku,
- konkurovanie zvýšenou produktivitou,
- zvýšenie svojho podielu na trhu.

Konkurenčné prostredie medzi výrobcami v budúcom období výrazne narastie a na trhu sa presadia tie produkty, v ktorých budú zabudované najnovšie, najmodernejšie technológie. Za novými nápadmi, vynálezmi, objavmi vždy stojí niekto, kto hľadá niečo nové, premýšľa, skúma, organizuje. Podnik buď takýchto ľudí má, a ak nie, snaží sa nové informácie získať zvonku. Keďže konkurencia hľadá rôzne cesty a zdroje získania informácií

* Ing. Miriam Močková, PhD., Katedra spojov, Fakulta prevádzky a ekonomiky dopravy a spojov, Žilinská univerzita v Žiline, Univerzitná 1, 010 26 Žilina, tel.: +421415133105, fax: +421415655615
e-mail: Miriam.Mockova@fpedas.uniza.sk

o výsledkoch výskumu, zavádzania nových technológií, technických riešení a výrobných spôsobov a nevynecháva možnosti získania takýchto užitočných informácií ani u svojich konkurentov, mala by mať dnes v inovačnej politike výskumného ústavu, podniku svoje strategické miesto aj ochrana priemyselného vlastníctva.

Akademická sféra by do inovačnej oblasti mala vstupovať širokým vedeckým, odborným a informačným potenciálom a zároveň aktívnejším využívaním svojich laboratórnych, skúšobných ale aj výrobných priestorov.

Z výročných správ Úradu priemyselného vlastníctva Slovenskej republiky (ďalej len ÚPV SR) vydaných v posledných rokoch vidieť, že malé množstvo prihlášok z oblasti priemyselného vlastníctva podaných podnikateľskými subjektmi pôsobiacimi v Slovenskej republike ukazuje, že mnohí ešte nevedia, že ich technické riešenie, vynález, dizajn alebo aj názov ich firmy môže cudzia osoba ľahko zneužiť a beztrešne sa na ich úkor obohatiť.

Úrad priemyselného vlastníctva SR so sídlom v Banskej Bystrici vykonáva ústrednú štátnu správu v oblasti ochrany vynálezu, úžitkového vzoru, dizajnu, topografie polovodičového výrobku, ochrannej známky, označenia pôvodu výrobku a zemepisného označenia výrobku, vedie tiež fond patentovej literatúry a zabezpečuje výmenu a sprístupňovanie informácií v oblasti priemyselných práv.

Akým spôsobom je možné chrániť priemyselné vlastníctvo?

Vynález ako nové a tvorivé riešenie technického problému alebo aj ďalšie vylepšenie známeho výrobku, poskytuje po získaní patentu, vlastníkovi vynálezu výlučné právo zakázať alebo zabrániť iným osobám bez jeho predchádzajúceho súhlasu vyrábať, používať, ponúkať na predaj, predávať alebo dovážať výrobok, ktorý je založený na patentovom vynáleze. Z uvedeného vidieť, že **patent** je pre podnikateľský subjekt významný obchodný nástroj, ktorý mu poskytuje exkluzivitu na výrobok a tým aj možnosť vybudovať si silnú pozíciu na trhu alebo získanie finančných prostriedkov z licencií alebo predaja patentu. Patenty na vynálezy udeľuje už spomínaný ÚPV SR.

Treba si však uvedomiť rozdiel medzi „vynálezom“ a „inováciou“. Vynález sa týka technického riešenia, ktoré sa musí dať prakticky zrealizovať a využiť. Inovácia je v súvislosti s vynálezom jeho pretransformovanie na obchodovateľný výrobok.

Dizajn vytvára pridanú hodnotu výrobku. Zmenou dizajnu sa pre spotrebiteľov môže stať výrobok atraktívnejším a pôsobivejším. Aj malé úpravy dizajnu niektorých výrobkov môžu vyhovovať určitej sociálnej alebo vekovej skupine ľudí a dokonca môžu byť hlavným kritériom jeho predajnosti a zároveň odlíšiť výrobok od výrobku konkurencie.

Ochrana nového originálneho dizajnu sa robí jeho zápisom na ÚPV SR, ktorý dáva jeho majiteľovi výlučné právo brániť tretím osobám kopírovať alebo napodobňovať zapísaný dizajn a tým posilňuje majiteľovi konkurenčnú pozíciu na trhu. Chránený dizajn môže byť tiež predmetom licencie a predaja.

Schopnosť odlíšenia podnikateľských subjektov, ich výrobkov a služieb od konkurencie zabezpečujú **ochranné známky**, ktoré zároveň prispievajú k zvyšovaniu imidžu a reputácie podnikateľského subjektu v očiach zákazníkov. Za ochrannú známku sa považujú slová, písmená, číslice, kresby rôznych tvarov a ich vzájomné kombinácie rozlíšené i farebne, ktoré sú použité na odlíšenie ich tovarov a služieb.

Spotrebiteľia spájajú ochrannú známku s kvalitou, ktorá je s ňou spojená a sú neraz ochotní zaplatiť za výrobok so známou ochrannou známkou viac, lebo ju uznávajú a naplňujú ich očakávania. Aj keď si toto väčšina podnikateľských subjektov uvedomuje, nie všetci si uvedomujú dôležitosť ochrany ochrannej známky prostredníctvom registrácie na ÚPV SR.

Mnohí podnikatelia si myslia, že registráciou obchodného mena v obchodnom registri sa toto obchodné meno automaticky chráni ako ich ochranná známka, čo nie je pravda.

Obchodným menom sa rozumie názov, pod ktorým podnikateľ vykonáva právne úkony pri svojej podnikateľskej činnosti a ktorým sa zároveň odlišuje od iných podnikateľov. Ochranná známka je označenie, ktoré spôsobuje rozlíšiť tovary alebo služby jedného podnikateľa od iného.

Starostlivo vytvorená, registrovaná ochranná známka je cenným obchodným aktívom podnikateľského subjektu, navyše môže byť predmetom licenčnej zmluvy a tým aj zdrojom ďalšieho zisku.

Technické riešenia, ktoré sú nové, presahujú rámec prostej odbornej schopnosti a sú priemyselne využiteľné sa dajú chrániť **úžitkovými vzormi**. Úžitkové vzory, ktoré zapisuje do registra ÚPV SR majú voľnejšie podmienky zápisu, nakoľko u nich nie je povinná podmienka vynálezcovskej činnosti.

Podnikateľské subjekty zabudovávajú do svojich nových výrobkov stále inteligentnejšie prvky polovodičových a mikroelektronických častí určených na plnenie elektronickej funkcie výrobkov, čím rastie nielen ich výkonnosť a kvalita, ale tieto ich inovované, modernejšie výrobky majú aj vyššiu úžitkovú hodnotu. Aj tieto časti elektroniky – **topografie polovodičových výrobkov** sa dajú chrániť. Ich ochrana je možná vtedy ak je topografia „výsledkom tvorivej duševnej činnosti pôvodcu, ktorá nie je v odvetví polovodičových výrobkov bežná.“ [6] Majiteľ topografie má okrem iného výlučné právo zakázať inému vyrábať polovodičový výrobok ak obsahuje topografiu, ktorú ÚPV SR zapísal na jeho meno v registri topografií.

Zákomom sú upravené aj podmienky získania práva na ochranu označenia pôvodu výrobku alebo zemepisného označenia výrobku, ktoré však podnikateľské subjekty zatiaľ skoro ani nevyužívajú.

Označením pôvodu výrobku sa rozumie názov určitého miesta, oblasti alebo krajiny „používaný na označenie výrobku pochádzajúceho z tohto miesta, oblasti alebo krajiny, ak kvalita alebo vlastnosti tohto výrobku sú výlučne alebo podstatne dané zemepisným prostredím s jeho charakteristickými prírodnými a ľudskými faktormi a výroba, spracovanie a príprava tohto výrobku sa uskutočňuje výlučne vo vymedzenom mieste, oblasti alebo krajine“ [7].

Zemepisným označením výrobku sa rozumie názov určitého miesta, oblasti alebo krajiny „používaný na označenie výrobku pochádzajúceho z tohto miesta, oblasti alebo krajiny, ak má tento výrobok špecifickú kvalitu, povest' alebo charakteristické vlastnosti, ktoré môžu byť pripísané tomuto miestu, oblasti alebo krajine a výroba, spracovanie alebo príprava tohto výrobku sa uskutočňuje vo vymedzenom zemepisnom mieste, oblasti alebo krajine“ [7].

V oblasti registrácie označení pôvodu výrobkov a zemepisných označení došlo podľa výročnej správy Úradu priemyselného vlastníctva SR z roku 2008 k určitému zvýšeniu povedomia najmä v odborných kruhoch pracujúcich v poľnohospodárstve o čom svedčí aj tá skutočnosť, že v januári 2008 bol „Skalický trdelník“ prvým slovenským zemepisným označením zapísaným do registra Európskej komisie.

Záver

Vzhľadom k tomu, že systém ochrany priemyselného vlastníctva je vysoko odborný a dosť zložitý, môže manažment podnikateľského subjektu využiť odborné poradenstvo od patentového zástupcu, ktorý preň môže spísať aj listiny potrebné pre právne úkony v oblasti priemyselných práv, ale môže aj priamo zastupovať podnikateľský subjekt v konaní pred ÚPV SR. Patentový zástupca je členom Slovenskej komory patentových zástupcov a pri výkone svojej činnosti a poskytovaní služieb je povinný chrániť práva a oprávnené záujmy podnikateľského subjektu, ktorý zastupuje.

Výlučné práva, ktoré vyplývajú z udelenia patentu, zápisu dizajnu či zaregistrovania ochrannej známky zabezpečujú nielen ich ochranu v rizikovom a dynamickom prostredí obchodu ale môžu byť rozhodujúce pre prosperitu inovačných podnikateľských subjektov.

Literatúra

- [1] Zákon č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov.
- [2] Zákon č. 435/2001 Z. z. o patentoch, dodatkových ochranných osvedčeniach a o zmene a doplnení niektorých zákonov (patentový zákon) v znení neskorších predpisov.
- [3] Zákon č. 444/2002 Z. z. o dizajnoch v znení neskorších predpisov.
- [4] Zákon č. 55/1997 Z. z. o ochranných známkach v znení neskorších predpisov.
- [5] Zákon č. 517/2007 Z. z. o úžitkových vzoroch v znení neskorších predpisov.
- [6] Zákon č. 146/2000 Z. z. o ochrane topografií polovodičových výrobkov
- [7] Zákon č. 469/2003 Z. z. o označeniach pôvodu výrobkov a zemepisných označeniach výrobkov v znení neskorších predpisov.
- [8] Zákon č. 344/2004 Z. z. o patentových zástupcoch, o zmene zákona 444/2002 Z. z. o dizajnoch a zákona č. 55/1997 Z. z. o ochranných známkach v znení zákona č. 517/2007 Z. z. a zákona č. 14/2004 Z. z.
- [9] Výročná správa Úradu priemyselného vlastníctva Slovenskej republiky 2004, ISBN 80-88994-41-1
- [10] Výročná správa Úradu priemyselného vlastníctva Slovenskej republiky 2005, ISBN 80-88994-51-9
- [11] Výročná správa Úradu priemyselného vlastníctva Slovenskej republiky 2006, ISBN 978-80-88994-55-8
- [12] Výročná správa Úradu priemyselného vlastníctva Slovenskej republiky 2007, ISBN 978-80-88994-58-9
- [13] Výročná správa Úradu priemyselného vlastníctva Slovenskej republiky 2008, ISBN 978-80-88994-61-9
- [14] Vytvorme si ochrannú známku, Edícia Duševné vlastníctvo a podnikanie č. 1., WIPO Publikácia No. 900(SK), 2003, ÚPV SR, ISBN 92-805-1413-X
- [15] Príťažlivý vzťah, Edícia Duševné vlastníctvo a podnikanie č. 2., WIPO Publikácia No. 498(SK), 2003, ÚPV SR, ISBN 92-805-1414-8
- [16] Vynaliezanie budúcnosti, Edícia Duševné vlastníctvo a podnikanie č. 3., WIPO Publikácia č. 917(SK), 2006, ÚPV SR, ISBN 978-92-805-1635-7
- [17] Duševné vlastníctvo 4/2008, Revue pre teóriu a prax v oblasti duševného vlastníctva, ÚPV SR, ISSN 1335-2881

Grantová podpora

Príspevok je publikovaný v rámci projektu VEGA 1/0468/08 - Inovačná stratégia v sektore služieb.

Príspevok je publikovaný v rámci projektu APVV-0230-07 - Regionálne dimenzie poznatkovej ekonomiky.